Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom

27 november 2015

Inhoudsopgave

1 Preambule Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom

27 november 2015

Nederland kent al geruime tijd een verhoogde asielinstroom. Deze situatie stelt het Rijk en de gemeenten voor een grote uitdaging. Uitgangspunt voor de overheid hierbij is en blijft om passende oplossingen te vinden waarbij de kosten voor de maatschappij zo beperkt mogelijk worden gehouden, sober en rechtvaardig.

Aangezien de problematiek per definitie op het lokale niveau tot uiting komt, zijn samenwerking en goede communicatie tussen rijk, provincies en gemeenten cruciaal. De verhoogde asielinstroom vraagt tegelijkertijd om een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling en een bijbehorende aanspreekbaarheid op ieders verantwoordelijkheid. Het Rijk en de gemeenten komen middels deze bestuurlijke afspraken overeen om gezamenlijk, schouder aan schouder, de huidige opgaven het hoofd te bieden.

Daarbij kiezen we er nadrukkelijk voor om de afspraken niet te zien als een eenmalig resultaat maar als een start richting een blijvende samenwerking tussen de verschillende overheidslagen. Via een zogenoemde *Landelijke Regietafel Verhoogde Asielinstroom* blijven we structureel met elkaar in gesprek en monitoren we de voortgang en uitvoering van de gemaakte bestuurlijke afspraken. Aan deze Regietafel zullen we gezamenlijk bezien of over de gehele keten aanvullende maatregelen nodig zijn, waarbij financiële gevolgen mee worden gewogen in de voorjaarsnotabesluitvorming en het reguliere bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (BOFV).

Daarnaast worden regionale regietafels georganiseerd die bijdragen aan een integrale benadering van de opvang van asielzoekers en huisvesting van vergunninghouders. De Commissarissen van de Koning zijn als Rijksheer gevraagd een rol te spelen in de organisatie van de regionale regietafels.
Daarnaast wordt gebruikgemaakt van de gezamenlijk door het rijk en gemeenten ontwikkelde ondersteuningsstructuur, namelijk het OndersteuningsTeam Asielzoekers en Vergunninghouders (OTAV) en het Platform Opnieuw Thuis (samenwerkingsverband van Rijk, VNG, IPO, COA en Aedes).

De afspraken in dit document zijn in ketenperspectief gemaakt. Een keten waarin de nadruk ligt op een snelle doorstroom van vergunninghouders naar huisvesting in gemeenten en werk met oog voor maatschappelijk draagvlak. Deze afspraken bieden hiervoor een gedegen basis waarbij rijk en gemeenten elkaars onderlinge afhankelijkheid onderstrepen.

Toelichting verschillende typen opvang en huisvesting die in het onderstaande gebruikt worden:

1. *Crisisnoodopvang*: locaties, zoals sporthallen, die ook voor incidenten, rampen of crisis worden gebruikt door bevolkingszorg. Deze opvang is in beginsel bedoeld voor 72 uur, waarna asielzoekers kunnen doorstromen naar de andere vormen van opvang. De coördinatie van de crisisnoodopvang ligt primair bij veiligheidsregio of - indien dat regionaal is afgesproken - bij een provincie of grote stad.
2. *Noodopvang*: tijdelijke opvangvoorzieningen met een soberder doch adequate kwaliteit en voorzieningenniveau, zoals hallen, locaties voor paviljoens en beperkt aangepaste kantoren die zes tot twaalf maanden opvang kunnen bieden aan +/-300 of meer asielzoekers onder leiding van het COA.
3. *Reguliere opvang (AZC)*: een asielzoekerscentrum (AZC) met de normale kwaliteit en voorzieningenniveau, dat door het COA wordt geëxploiteerd voor een termijn vanaf twee jaar met een opvangcapaciteit van 300 tot 1500+ personen. Incidenteel worden ook recreatieparken, migrantenhuisvesting of vergelijkbare accommodaties benut. Kleinere onzelfstandige vestigingen van in ieder geval 200 + kunnen onderdeel zijn van een grote vestiging (het satellietmodel).
4. *Huisvesting vergunninghouders*: het Rijk is verantwoordelijk voor de opvang van asielzoekers. De huisvesting van vergunninghouders is een verantwoordelijkheid van de gemeenten. Na een tijdelijk verblijf bij het COA verhuist men naar woonruimte in een gemeente. Om verdringing van andere woningzoekenden te verminderen voor sociale huurwoningen, kan dat ook via huisvestingsvoorzieningen die aan de voorraad toegevoegd worden. Daarnaast komt per 1 januari 2016 het gemeentelijke versnellingsarrangement in de plaats van het gemeentelijk zelfzorgarrangement (GZZA).

2 Maatregelen voor de korte termijn

Voor de korte termijn ligt de nadruk op uitbreiding van de (nood)opvangcapaciteit (2.1). In het kader van een sluitende aanpak worden de huisvestingsmogelijkheden van vergunninghouders uitgebreid (2.2) en worden er prestatieafspraken gemaakt (2.3). Verder geldt: blijven is meedoen, oftewel een intensivering van de maatschappelijke begeleiding met aandacht voor participatie en werktoeleiding (2.4).

2.1 Uitbreiding opvangcapaciteit voor asielzoekers met aandacht voor kleinschaligheid

2.1.1 Uitbreiding (nood)opvanglocaties

In een eerdere brief aan onder meer de Commissarissen van de Koning als Rijksheer is bevestigd dat rijk en gemeenten afspreken om op korte termijn de (nood)opvangcapaciteit uit te breiden voor asielzoekers. Dit is nodig om te voorkomen dat asielzoekers geen bed aangeboden kan worden. Concreet betekent dit:

- minimaal *500 extra noodopvangplekken per veiligheidsregio* (ten opzichte van de lopende trajecten tussen de gemeenten en het COA) gerealiseerd worden *voor het einde van 2015* voor de komende 3-6 maanden. Hierbij gaat het om noodopvanglocaties onder beheer van het COA met een sober voorzieningenniveau.
- voor 1 februari 2016 de planvorming gereed is om *2500 extra opvangplekken per provincie* te creëren (ten opzichte van de lopende trajecten tussen de gemeenten en het COA). Op deze opvangplekken zouden mensen ten minste voor een periode van langer dan één jaar moeten kunnen worden opgevangen onder beheer van het COA. Rekening houdend met zowel maatschappelijke kosten en draagkracht is de inzet om te komen tot een mix van grootschalige en kleinschalige opvang. Met het uitgangspunt van het COA om 300 tot 1500+ locaties te hanteren, wordt flexibeler omgegaan. Bijvoorbeeld in de vorm van kleinere onzelfstandige vestigingen van in ieder geval 200+ opvangplekken als onderdeel van een grote vestiging. De kleinere vestigingen maken zo veel mogelijk gebruik van de voorzieningen van de grote locatie in een 'satellietmodel'. Idealiter zijn de grootschalige locaties op- en afschaalbaar, zodat flexibel kan worden omgegaan met groei en krimp.

2.1.2 Uitfasering crisisnoodopvang

Crisisnoodopvang en noodopvang zijn communicerende vaten: hoe meer noodopvang er beschikbaar is, hoe minder crisisnoodopvang nodig zal zijn. Gezien de resultaatsafspraak over 500 extra noodopvangplekken per veiligheidsregio voor het einde van 2015 voor 3-6 maanden komen Rijk en gemeenten overeen dat het uitgangspunt is dat crisisnoodopvang van 72 uur in 2016 niet wenselijk en niet nodig is. Dit uitgangspunt draagt bij aan het verminderen van het aantal verhuisbewegingen van asielzoekers.

In 2015 wordt de crisisnoodopvang afgebouwd, wat mogelijk gemaakt wordt door de opbouw van de noodopvang. Een inventarisatie van de VNG onder gemeenten wijst uit dat de kosten van de crisisnoodopvang hoger uitvallen dan de € 40 per persoon per nacht die het Rijk vergoedt. De reden daarvoor is met name de hoge druk en snelheid waarmee gemeenten de opvang, beveiliging en voorzieningen hebben moeten realiseren. Ter compensatie van de gemeenten die in 2015 hebben bijgedragen wordt afgesproken om voor het jaar 2015 met terugwerkende kracht het normbedrag te verhogen naar € 100. Afrekening vindt plaats door het COA op basis van de daadwerkelijke bezetting * het aantal nachten * het normbedrag (minus de vergoeding van € 40 waar die reeds is vergoed).

2.1.3 Uitwerking noodscenario

Zo spoedig mogelijk, maar niet later dan 1 januari 2016, ontwikkelen COA en gemeenten tevens een noodscenario in opdracht van de landelijke regietafel voor onvoorziene zeer hoge instroom en de daaraan gerelateerde behoefte aan opvangcapaciteit. Het noodscenario bevat een plan van COA en gemeenten waarin is vastgelegd welke locaties in zo'n situatie in gebruik genomen worden en welke partijen dan welke activiteiten verrichten inclusief de bekostiging daarvan.

2.1.4 Uitstroom: veilige landenlijst en snelle procedure

Het Rijk en gemeenten benadrukken het belang van het gebruik van opvangfaciliteiten voor vreemdelingen die in de asielprocedure zitten. Een spoedige terugkeer van vreemdelingen waarvan de asielaanvraag is afgewezen draagt daar aan bij, net zoals uitstroom naar gemeenten van vergunninghouders. Vooruitlopend op de ontwerp-Verordening met een Europese lijst met veilige landen

van herkomst, heeft het Rijk een nationale lijst opgesteld waarbij landen van de westelijke Balkan worden aangemerkt als veilige landen van herkomst (conform kamerbrief van 3 november 2015). Als de conclusie is dat het land van herkomst veilig is voor de aanvrager, dan kan de vreemdeling eerder worden uitgezet. De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie is voornemens om voor deze gevallen een snellere procedure in te richten om terugkeer te bespoedigen, waardoor tevens opvangcapaciteit vrijkomt.

2.1.5 Kleinschalig opvangmodel alleenstaande minderjarige vreemdelingen

Gemeenten vragen bijzondere aandacht voor de positie van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's). Het Rijk erkent dit. Stichting Nidos speelt een belangrijke rol als wettelijk voogd voor amv's. De voogdij en opvang van deze groep is buiten de Jeugdwet gehouden, en daar zijn gemeenten dan ook niet voor verantwoordelijk.

- Amv's worden tijdens de asielprocedure door het rijk opgevangen, dat geldt ook voor AMV's die geen verblijfsvergunning hebben gekregen. Vanuit het Rijk wordt voor de korte termijn ingezet op een nieuw opvangmodel voor amv's, waarin kleinschaligheid voorop staat. Met de huidige instroom zal gestreefd worden om in 2016 de volledige transitie te maken naar kleinschalige opvang van amv's. Het Rijk spant zich ook in om zoveel mogelijk te voorkomen dat amv's in (crisis)noodopvang terechtkomen. Als het door de huidige instroom toch voorkomt, is het streven om in dergelijke gevallen het verblijf zo kort mogelijk te laten zijn. De uitgangspunten zijn dat de jongeren zo min mogelijk worden overgeplaatst en dat continuïteit in opvang, begeleiding en onderwijs geborgd wordt. Rijk en VNG spreken af te gaan onderzoeken welke gevolgen deze verandering voor gemeenten hebben. In ieder geval is er een gemeentelijke inspanning nodig om ruimte beschikbaar te stellen aan het Nidos en COA voor het realiseren van kleinschalige amv-locaties.
- Voor de inrichting van het nieuwe amv-opvangmodel is het noodzakelijk dat er voldoende kleinschalige wooneenheden zijn om de amv's op te vangen tot hun achttiende levensjaar. Voor deze eenheden is het COA afhankelijk van het aanbod van de gemeenten. Op verzoek van gemeenten is de afspraak gemaakt met de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie dat per 1 januari 2016 de amv's met een vergunning reeds vanaf het moment dat ze in de gemeente worden geplaatst meetellen voor de huisvestingstaakstelling. Het eerder meetellen betekent ook dat de amv kan blijven wonen in de gemeente waar hij of zij eerder is opgevangen. Dit draagt bij aan de integratie en participatie van de amv aangezien de sociale omgeving van de amv grotendeels hetzelfde blijft - zelfde school, sportvereniging, vrienden enzovoort.
- Gemeenten kunnen de door Nidos gehuisveste vergunninghouders voor de taakstelling aanmelden bij het COA via de voor de taakstelling afgesproken werkwijze. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor passende vervolghuisvesting voor de jongere op het moment dat de amv de leeftijd van 18 jaar bereikt. Op die manier zijn opvangvoorzieningen van het Nidos snel beschikbaar voor nieuwe amv's.

2.2 Sluitende aanpak

Rijk en gemeenten staan samen voor een grote opgave en benadrukken het belang van een snelle doorstroom van vergunninghouders uit de asielzoekerscentra naar huisvesting in gemeenten. Dat vraagt de gezamenlijke inzet van het Rijk, de gemeenten en niet in de laatste plaats van woningcorporaties. Deze doorstroom is nodig zodat het COA zich kan richten op haar kerntaak, de opvang van asielzoekers. Een snelle doorstroom is daarnaast van groot belang om vergunninghouders zo snel mogelijk actief deel te laten uitmaken van de Nederlandse samenleving. In veel gevallen is het mogelijk om mensen regulier te huisvesten. Hiervoor blijft een onverminderde inzet van gemeenten en corporaties nodig. Daarover blijven gemeenten prestatieafspraken met woningcorporaties maken. Aangezien een grote groep vergunninghouders in de opvang wacht op huisvesting in een gemeente en in bepaalde regio's er sprake is van krapte op de woningmarkt, spreken Rijk en gemeenten drie verruimende maatregelen af.

2.2.1 Huisvestingsvoorziening

Op basis van deze gedeelde uitgangspunten hechten Rijk, gemeenten en woningcorporaties aan het op korte termijn realiseren van extra huisvestingscapaciteit voor vergunninghouders. De voorkeur gaat er hierbij vanuit om kleinschalige huisvesting te realiseren met oog voor voldoende spreiding. Het Rijk, de gemeenten en woningcorporaties zetten daarom onder meer in op het realiseren van huisvestingsvoorzieningen voor 14.000 vergunninghouders, bovenop de bestaande woningvoorraad. Dit als een bijdrage aan de totale opgave. Hiermee wordt in het bijzonder een bijdrage geleverd aan de doorstroming van de vergunninghouders die nog opgevangen worden in een asielzoekerscentrum.

- Het realiseren van deze huisvestingsvoorzieningen en het daarin huisvesten van vergunninghouders

wordt vanwege de dringende behoefte aan woonruimte voor vergunninghouders door het Rijk als 'dienst van algemeen economisch belang' (daeb) van verhuurders gezien. Het Rijk stimuleert de realisatie en verhuur aan vergunninghouders van deze huisvestingsvoorzieningen met een financiële bijdrage aan de verhuurder van €6.250 per gehuisveste vergunninghouder (met een maximale huur van € 145 per vergunninghouder bij onzelfstandige huisvesting en € 112,50 bij eventuele zelfstandige huisvesting). Daarvoor zal een subsidieregeling worden opgesteld, waarin een aanwijzing als daeb aan verhuurders wordt vastgelegd. Deze subsidieregeling is gericht aan alle verhuurders: gemeente, corporaties, commerciële verhuurders.

- De huisvestingsvoorziening dient zodanig te worden gerealiseerd dat in de bijstand de kostendelersnorm toegepast kan worden (ten minste vier vergunninghouders in één huisvestingsvoorziening). Ook dient er in de huisvestingsvoorziening geen recht op huurtoeslag te ontstaan. Voor onzelfstandige woonruimten is de verhuurderheffing niet van toepassing conform de huidige wetgeving.
- De huisvestingsvoorziening staat open voor bewoning door andere personen dan vergunninghouders. Hiervoor wordt echter geen subsidie verstrekt.
- Bij het beschikbaar stellen van grond ten behoeve van de realisatie van huisvestingsvoorzieningen ligt het voor de hand dat gemeenten grondprijzen hanteren die gebruikelijk zijn voor sociale woningbouw.
- Het Rijk zet zich specifiek voor onzelfstandige woonruimte in om middels een wetswijziging mogelijk te maken dat huurcontracten voor een huurperiode van vijf jaar kunnen worden afgesloten.
- Het Rijk streeft naar inwerkingtreding van de subsidieregeling per 1 februari 2016. De subsidieregeling is van toepassing op huisvesting die na 1 december 2015 is gerealiseerd.
- Na de periode van vijf jaar waarvoor de subsidieregeling geldt, kunnen corporaties de huisvestingsvoorziening aanpassen naar reguliere sociale huurwoningen, bijvoorbeeld naar reguliere vierkamerwoningen, mits dit past binnen de prestatieafspraken tussen gemeenten en corporaties.

Rijksvastgoed

- Het Rijk maakt het verhuren van rijkspanden uit de bestaande voorraad aan gemeenten ten behoeve van het huisvesten van vergunninghouders mogelijk, passend binnen de Leegstandswet (dus voor een periode van maximaal 10 jaar). Dit gebeurt tegen kostendekkende huurprijzen.
- Het Rijk werkt modelovereenkomsten uit voor kostendekkende verhuur van rijksvastgoed, passend binnen de Leegstandswet.

Faciliteren inzet woningcorporaties

- Over het huisvesten van vergunninghouders maken gemeenten prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties. Daarbij gaat het ook om leefbaarheid in de wijk en integratie in de samenleving.
- Het Rijk maakt het mogelijk dat corporaties onder voorwaarden diensten mogen leveren aan bewoners van gebouwen die door derde partijen beschikbaar zijn gesteld voor de huisvesting van vergunninghouders. Hiervoor zal gebruik worden gemaakt van een experimenteerbepaling in het Besluit toegelaten instellingen volkshuisvesting (BTIV). Onder de te leveren diensten vallen het bijhouden van de administratie, het schoonmaken van collectieve ruimten en huismeesterswerkzaamheden. Omdat ook commerciële partijen geïnteresseerd kunnen zijn in het beheer moet de gemeente via een lichte markttoets (tender) inventariseren of er andere partijen dan corporaties belangstelling hebben deze taak uit te voeren.
- Tevens maakt het Rijk via een wetswijziging mogelijk dat corporaties verhuur, beperkte verbouw en onderhoudswerkzaamheden verrichten in gebouwen van anderen, voor de huisvesting van vergunninghouders. Het bedrag dat corporaties in het geval van verbouw mogen investeren wordt als kleinschalige verbouw gemaximaliseerd op € 10.000 per vergunninghouder. Ook hier dient de gemeente een markttoets toe te passen.

2.2.2 Het gemeentelijk versnellingsarrangement (GVA)

De huidige GZZA-regeling zal worden beëindigd per 31 december 2015. Per 1 januari 2016 start de regeling gemeentelijk versnellingsarrangement. Gemeentelijke zelfzorgarrangementen die voor 1 januari 2016 zijn aangemeld kunnen worden uitgevoerd binnen het GZZA, mits ze gerealiseerd kunnen worden voor 1 februari 2016. Deze laatste datum zal met billijkheid worden gehanteerd.

- Het GVA is inzetbaar door gemeenten als individuele, tijdelijke huisvestingsoplossing als permanente huisvesting niet mogelijk is.

- De maximale termijn van de voorliggende voorziening in het COA (gerekend vanaf het moment van vergunningverlening) en GVA samen bedraagt maximaal 24 maanden. De instroom van de GVA-regeling wordt begrensd op maximaal 10.000 vergunninghouders.
- Ook tijdelijke huisvesting met het GVA gaat meetellen voor de taakstelling van gemeenten. Huisvesting van vergunninghouders in het kader van het GVA is tijdelijk en kan sober van aard zijn. Permanente reguliere huisvesting kan niet worden ingezet voor het GVA.
- Gemeenten ontvangen een huisvestingsvergoeding voor vergunninghouders in het GVA van € 50 per week per volwassene en € 25 per week per kind.
- De regeling van zak- en leefgeld dat het COA verstrekt aan de vergunninghouder blijft hetzelfde als in de huidige GZZA-regeling.
- Maatschappelijke begeleiding is van toepassing vanaf het moment van plaatsing in het GVA.

2.2.3 Regionale samenwerking en verevening

Bovenstaande afspraken dragen bij aan een integrale benadering van opvang van asielzoekers en doorstroom van vergunninghouders naar gemeenten. Om deze nationale afspraken uitvoerbaar te maken worden regionale regietafels opgericht zoals genoemd in de preambule. Zo wordt gestimuleerd dat afspraken gemaakt worden over regionale samenwerking en verevening tussen gemeenten.

2.3 Prestatieafspraken sluitende aanpak

Gemeenten committeren zich middels dit akkoord aan het behalen van de halfjaarlijkse taakstelling en het wegwerken van de achterstanden daarop. De verantwoordelijkheid daartoe ligt in de eerste plaats bij de gemeente en in de tweede plaats bij de regionale regietafel. Rijk en gemeenten spreken in dit akkoord nadrukkelijk uit dat ze deze uitdaging in goede samenwerking het hoofd te bieden. Mocht uiteindelijk blijken dat gemeenten ondanks de hierboven genoemde mogelijkheden alsnog een achterblijvende taakstelling houden dan is er sprake van een ultimum remedium in de vorm van het interbestuurlijk toezicht en een financiële verrekening.

2.3.1 BRP-straten als ondersteuning van Rijk in 2016

Een inschrijving in de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP) is een voorwaarde voor snelle doorstroom naar ofwel reguliere ofwel tijdelijke huisvesting (ook voor GVA).
- Om dat te bereiken wordt toegewerkt naar BRP-straten in vijf of zes gemeenten naar het voorbeeld van Ter Apel. Na het verkrijgen van een verblijfsvergunning vindt dan direct inschrijving in de BRP plaats.
- Er wordt tevens gewerkt aan aanpassing van het Besluit BRP waardoor alle asielzoekers (al voor vergunningverlening) in deze BRP-straten kunnen worden ingeschreven. Dat betekent dat gemeenten AZC bewoners met een vergunning niet meer hoeven in te schrijven. Afgesproken wordt dat gemeenten dat per 1 januari 2017 gaan bekostigen vanuit het gemeentefonds. In 2016 stelt het Rijk € 10 miljoen beschikbaar voor het mogelijk maken van de BRP-straten en uitbreiding van het BRP-team dat achterstanden wegwerkt.

2.3.2 Nareizende gezinsleden van de vergunninghouder

Vanuit het Platform Opnieuw Thuis worden verbeteringen in gang gezet op het gebied van de digitale gegevensuitwisseling tussen IND, COA en gemeenten over nareisaanvragen.
- Het wordt voor gemeenten eerder inzichtelijk dat er nareizende gezinsleden komen naast de aanvragende vergunninghouder die reeds in Nederland is (referent). Zij vallen nu al onder de taakstelling van gemeenten.
- Gemeenten committeren zich om aan de slag te gaan met het zoeken en regelen van een woonruimte voor de nareizigers en referent zodra een aanvraag voor nareis is ingediend. Dat betekent niet dat de referent voor aankomst van het gezin reeds in een gezinswoning gehuisvest wordt.

2.3.3 Regionale regietafels

De Commissarissen van de Koning als Rijksheer zullen deze tafels organiseren, laten organiseren, of aansluiten bij de reeds bestaande regietafels.
- Afspraak hierbij is dat deze uiterlijk twee weken na ondertekening van dit akkoord operationeel zullen zijn met deelnemers van het juiste niveau van in ieder geval gemeenten, veiligheidsregio's, de provincie en het COA.
- Aan de regionale regietafels wordt binnen de regio gesproken over het ritme waarmee vergunninghouders naar de gemeente komen, over regionale verevening en (nood)opvang. Hier worden regionale oplossingen gezocht om te voorkomen dat onderstaande instrumenten nodig zijn.

2.3.4 Interbestuurlijk toezicht en financiële verrekening

Naast bovenstaande instrumenten is er ook sprake van een *ultimum remedium*. Idealiter wordt de taakstelling gerealiseerd via de hierboven beschreven sluitende aanpak, desalniettemin zijn er wel degelijk instrumenten om in te grijpen mocht dit niet het geval zijn.

- Wanneer gemeenten de taakstelling niet behalen kan de provincie het interbestuurlijk toezicht in werking laten treden. Dit betekent concreet de inzet van het instrument Indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing. Hierbij zal de provincie (als interbestuurlijk toezichthouder) of het Rijk de taak (het huisvesten van vergunninghouders) namens de gemeente uitvoeren op kosten van de gemeente.
- Rijk en gemeenten spreken af gezamenlijk een regeling te ontwerpen die eraan bijdraagt dat de taakstelling wordt gerealiseerd en in het verlengde daarvan systeemprikkels introduceert. Provincies zullen daarbij worden betrokken. De regeling wordt ingevoerd per 1 juli 2016. Onderdeel daarvan is dat het vanzelfsprekend moet zijn dat gemeenten die aan hun taakstelling voldoen daar geen financieel nadeel van ondervinden, dit in tegenstelling tot gemeenten die zich aan die verplichting onttrekken.

2.4 Blijven is meedoen: investeren in integratie en werktoeleiding in gemeenten

2.4.1 Maatschappelijke begeleiding en participatieverklaring

Met uitbreiding van de maatschappelijke begeleiding en inzet van een nieuw instrument – het participatieverklaringstraject - wordt een extra impuls aan integratie gegeven:

- Er wordt *extra geïnvesteerd in de maatschappelijke begeleiding* van vergunninghouders. Middels de maatschappelijke begeleiding wordt praktische hulp geboden aan vergunninghouders, maar is ook ruimte voor begeleiding met het oog op integratie en participatie. Met de uitbreiding van de maatschappelijke begeleiding komt er daarmee een extra impuls voor integratie. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatschappelijke begeleiding. De middelen die aan gemeenten ter beschikking worden gesteld voor maatschappelijke begeleiding stijgen van € 1000 per vergunninghouders naar € 2370 per vergunninghouder in 2016 en 2017. Dit bedrag wordt onafhankelijk van het huisvestingsarrangement (tijdelijk of permanent) eenmalig vergoed aan een gemeente. Met de ophoging van het budget van maatschappelijke begeleiding worden door SZW en VNG ambities en condities vastgesteld aan welke doelen de middelen mogen worden besteed. Denk hierbij aan ondersteuning van statushouders bij praktische zaken, integratie en participatie. Daarnaast wordt de uitvoering van de activiteiten van maatschappelijke begeleiding gekoppeld aan de participatieverklaring.
- In aansluiting op de initiatieven om bij vergunninghouders binnen de opvangfase de integratie te versnellen en de kennis van de Nederlandse samenleving te vergroten, wordt het *participatieverklaringstraject als verplicht onderdeel van het inburgeringsexamen* opgenomen. Met het participatieverklaringstraject wordt beoogd vergunninghouders te wijzen op zowel hun rechten en plichten als op de fundamentele kernwaarden van de Nederlandse samenleving, vergunninghouders wegwijs te maken in Nederland en de gemeente waarin zij zich vestigen en vergunninghouders in aanraking te brengen met relevante voorzieningen ten dienste van een snelle inburgering en integratie (zoals potentiële werkgevers, vrijwilligerswerkorganisaties, verenigingen, clubs en welzijnsorganisaties). De participatieverklaring wordt gezien als een beginstuk van de inburgering en is onderdeel van de maatschappelijk begeleiding door gemeenten.

2.4.2 Financiering Participatiewet

- De verhoogde instroom van vergunninghouders bij gemeenten heeft ook consequenties voor de kosten voor gemeenten aan uitkeringen binnen de Participatiewet. Aangezien gemeenten achteraf (via de t-1 systematiek) worden gecompenseerd voor hogere instroom in de participatiewet, moeten gemeenten de hogere kosten binnen de participatiewet zelf voorfinancieren.
- Daarom is afgesproken dat het Rijk gemeenten inter-temporeel tegemoet komt in de (voor)financiering van kosten in de participatiewet door de hogere instroom van vergunninghouders ten opzichte van het voorgaande jaar. Hiervoor is € 50 miljoen beschikbaar gesteld. Voor de verdeling van dit budget over de gemeente zal gewerkt worden met een specifieke verdeelsystematiek, buiten het bestaande verdeelmodel, die nader zal worden uitgewerkt in overleg tussen Rijk en gemeenten.

3 Maatregelen voor de middellange termijn

3.1 Accres/gemeentefondssytematiek

Voor de middellange termijn spreken Rijk en gemeenten af dat het effect op het accres dat ontstaat door de verhoogde asielinstroom wordt bezien in de al ingestelde werkgroep normeringssytematiek.

3.2 Werk en integratie

Het doel van de participatiewet, alle mogelijkheden benutten om mensen via regulier werk te laten participeren in de Nederlandse samenleving, geldt ook voor de nieuwe groep vergunninghouders. In de Taskforce Werk en Integratie wordt (in breder verband) gesproken over de mogelijkheden rond inburgering, participatie en arbeidsmarkttoeleiding.

3.3 Onderwijs

Er is een ondersteuningsteam ingericht waarin de VNG, OCW, de sectorraden voor primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs, de Inspectie van het Onderwijs, het LOWAN (ondersteuning onderwijs aan nieuwkomers) en de AVS (vereniging van schoolleiders) zitting hebben. In dit overleg worden op korte termijn passende oplossingen voor de door gemeenten ingebrachte knelpunten uitgewerkt. Hierbij wordt gedacht aan onderstaande zaken;

Huisvesting voortgezet onderwijs

Het Rijk en gemeenten willen de huisvestingsproblematiek in het voortgezet onderwijs samen oplossen. In een aantal gevallen hoeven geen extra investeringen te worden gedaan, omdat binnen het voortgezet onderwijs in de regio nog voldoende ruimtes beschikbaar zijn. Gezamenlijk zal er gekeken worden welke maatregelen er op maat getroffen kunnen worden om leegstaande gebouwen geschikt te maken voor voortgezet onderwijs of om noodlokalen te bouwen.

Leerlingenvervoer

Voor leerlingenvervoer kan de hogere instroom leiden tot hogere druk op het budget, wanneer kinderen inmiddels met status in de gemeente verblijven. Het Rijk zal samen met, VNG, COA en LOWAN op korte termijn de aard en de omvang van het probleem verkennen en in overleg een passende oplossing zoeken.

Voorfinanciering

Het Rijk zal samen met de VNG aandacht besteden aan de wijze waarop scholen en onderwijsinstellingen het beste geïnformeerd kunnen worden over de bekostigingsmogelijkheden en hoe ze gebruik kunnen maken van een eventuele maatwerkoplossing. Het financiële effect van de verhoogde instroom wordt op de gebruikelijke manier in de ramingen meegenomen en is onderdeel van de voorjaarsbesluitvorming. Indien er aanleiding is voor gemeenten om onderwijs voor te financieren bieden de reguliere bekostiging, de aanvullende regelingen en het maatwerk aan schoolbesturen de ruimte om die voorfinanciering terug te betalen. Door het ondersteuningsteam wordt gekeken naar termijnen en bedragen zodat gemeenten daar bij bepaling van het voor te financieren bedrag rekening mee kunnen houden.

Kwaliteit onderwijs

Samen met de regionale Transfercentra en in overleg met de VNG wil het Rijk vraag en aanbod van (werkloze) docenten in beeld brengen. (Hiermee wordt mede-uitvoering gegeven aan de Motie Van Meenen c.s.). Het Rijk en de VNG verkennen welke zorg en begeleiding, naast het al bestaande aanbod en initiatieven van bijvoorbeeld de Augeo Foundation, effectief is. Ook zal worden nagegaan op welke wijze de financiering is geregeld en of scholen voldoende gebruik kunnen maken van het bestaande of te ontwikkelen aanbod.

Onderwijsachterstanden

Gemeenten zijn verplicht een aanbod te doen voor peuters (tussen 2,5 en 4 jaar) met een risico op taalachterstand. Gemeenten bepalen hierbij zelf de doelgroep, maar dit zijn in ieder geval kinderen van laagopgeleide ouders. Het Rijk zal gemeenten inhoudelijke ondersteuning bieden ten aanzien van asielzoekerskinderen in de VVE. Het programma dat gemeenten ondersteuning biedt bij het onderwijsachterstandenbeleid loopt door in 2016. Daarbinnen zal er plaats zijn voor inhoudelijke ondersteuning en kennisdeling tussen gemeenten. We zullen de vinger aan de pols houden en over de situatie inzake de asielpeuters zal gezamenlijk overleg gevoerd worden.

3.4 Gezondheid en zorg

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor taken op het terrein van publieke gezondheidszorg, jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning. De verhoogde instroom van asielzoekers stelt gemeenten voor een uitdaging wanneer deze vergunninghouder worden. Op korte termijn zullen VNG en Rijk een werkgroep in te stellen om de inhoudelijke en financiële knelpunten in kaart te brengen. Het betreft hier zowel uitvoeringsvraagstukken als ook de financiële vraagstukken die de uitvoering raken. Breed aandachtspunt is de kwaliteit en beschikbaarheid van (algemene) voorzieningen in gemeenten voor alle inwoners (geen verdringing) en het grensvlak tussen gemeentelijke verantwoordelijkheid en het (curatieve) zorgdomein. Tevens zullen Rijk en de VNG in de bestaande ondersteuningsstructuur van het OTAV voor de dagelijkse spoedeisende vragen een "coördinator spoedvraagstukken" aanstellen die in staat is op het juiste niveau de juiste acties uit te zetten, zodat spoedeisende vraagstukken snel, zorgvuldig en adequaat opgepakt worden.

Aandachtspunten op de terreinen waar gemeenten verantwoordelijk voor zijn, betreffen:

Publieke gezondheid, waaronder de jeugdgezondheidszorg (JGZ)
Op grond van de wet Publieke Gezondheid zijn gemeenten verantwoordelijk voor het vormgeven en uitvoeren van de JGZ en preventieve ouderengezondheidszorg, voor alle rechtmatig in Nederland verblijvende personen. Het is daarom van belang om rechtmatige verblijvende vreemdelingen op tijd in beeld te hebben en te signaleren wanneer zich gezondheidsrisico's voordoen. De JGZ moet in staat blijven deze taak (incl. de inzet van tolken) te kunnen verrichten. De verbinding met het sociale domein is hierin cruciaal. Het is in ieders belang om alert te zijn voor mogelijke gezondheidsrisico's en indien nodig snel en preventief te kunnen ingrijpen.

Sociaal domein: WMO 2015 en Jeugdhulp
Met de decentralisatie van de Jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning heeft het Rijk haar vertrouwen uitgesproken richting gemeenten en hun mogelijkheden om passende zorg en ondersteuning te bieden. Dit geldt ook waar het de hulp en ondersteuning aan vergunninghouders betreft. Het Rijk beseft zich dat de verhoogde instroom een extra uitdaging zal vormen, naast de recente decentralisaties. Op grond van de Jeugdwet zijn gemeenten in principe verantwoordelijk voor de jeugdhulp en jeugdbescherming aan alle rechtmatige en niet-rechtmatig verblijvende kinderen onder de 18 jaar. Het COA organiseert echter, deels in opdracht van gemeenten, de jeugdhulp voor kinderen die in AZC verblijven. De extra asielstroom vormt hierdoor niet acuut, maar op middellange termijn een uitdaging voor gemeenten.

Verwerken ervaringen vluchtelingenkinderen
Het Rijk en VNG zullen samen verkennen of aanvullende preventieve aandacht gewenst is voor het verwerken van de ervaringen die vluchtelingenkinderen hebben meegemaakt. Zowel binnen de opvanglocaties van COA als binnen het onderwijs is hier, door onder andere gebruik te maken van speltherapie, al aandacht voor.

4 Ondertekening

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dr. R.H.A. Plasterk	De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie K.H.D.M. Dijkhoff
De voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten J.H.C. van Zanen	De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid L.F. Asscher
De minister van Wonen en Rijksdienst S.A. Blok	De staatssecretaris van Financiën E.D. Wiebes